

PROKURORŲ POŽIŪRIS Į LIETUVOS RESPUBLIKOS PROKURATŪROS REFORMĄ

Gintautas Valickas

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
Bendrosios psichologijos katedros vedėjas
profesorius socialinių mokslų daktaras (HP)
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. (+370 5) 266 76 05
El. paštas: gintautas.valickas@fsf.vu.lt

Kristina Vanagaite

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
Bendrosios psichologijos katedros lektorė
socialinių mokslų daktarė
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 66 76 05
El. paštas: kristina.vanagaite@fsf.vu.lt

Straipsnyje¹ analizuojama, kaip skirtinguose šalies regionuose ir įvairiuose prokuratūros padalinuose (apylinkių, apygardų ir Generalinėje) dirbantys prokurorai (n = 349) vertina 2010–2012 metų prokuratūros reformą.

The article analyses how the prosecutors (n = 349) of different Lithuanian regions and various divisions (regional, district and Prosecutor General's Office) assess the reformation of prosecution service in the years 2010–2012.

Įvadas

Moderni ir efektyvi prokuratūros sistema, kuri turi atitinkamas galias, yra viešai atskaitinga ir nepriklausoma – tai esminė demokratinės visuomenės ir kiekvienos šiuolaikinės justicijos sistemos egzistavimo sąlyga². Siekiant padidinti prokuratūros veiklos efektyvumą, keičiant jos vaidmenį justicijos sistemoje, valdymo struktūrą ir stilių, bylų nagrinėjimo tvarką, sudarant prokurorams geresnes karjeros galimybes, taupant turimus išteklius ir pan., yra reformuojamos ne tik mūsų, bet ir kitų šalių prokuratūros³.

Tai, kad mūsų šalies prokuratūros sistemą reikia tobulinti, rodo ir kai kurių tyrimų rezultatai. Pavyzdžiui, 2009 metais Vidaus reikalų ministerijos atliktos sociologinės apklausos (kartu su kitais pareigūnais buvo apklausta 320 prokurorų) rezultatai parodė, kad prokurorai, nurodydami silpniausias

¹ Tyrimą parėmė ir klausimyną platino Prokurorų profesinė sąjunga.

² MACDONALD, K. Building a modern prosecuting authority. *International Review of Law, Computers & Technology*, 2008, Vol. 22, p. 7–16.

³ ADAMS, D. Reforming the Crown prosecution service. *Policy Studies*, 1998, Vol. 19, p. 223–227; MACDONALD, K. Building a modern <...>, p. 7–16; QIAN, S. Value goals and institutional framework for the establishment of administrative public prosecution in China. *Social Sciences in China*, 2012, Vol. XXXIII, p. 38–54; SADEK, M. T. The public prosecutor's office and legal change in Brazil. *IDS Bulletin*, 2001, Vol. 32, p. 65–73.

savo įstaigos sritis, labiausiai išskyrė darbuotojų motyvaciją (64 proc.), darbo krūvio paskirstymą (48 proc.), darbo organizavimą (33 proc.), darbuotojų atranką (31 proc.), o santykinai mažiausiai pabrėžė darbo vietos įrangą (24 proc.).⁴

Lietuvos Respublikos prokuratūros internetiniame puslapyje nurodoma, kad 2010–2012 metais prokuratūra buvo iš esmės reformuota. Vykdamas prokuratūros sistemos reformą buvo įgyvendinti tokie uždaviniai⁵: 1) pertvarkyta Generalinės prokuratūros struktūra ir perskirstytos funkcijos; 2) Generalinėje prokuratūroje sustiprintos metodinio vadovavimo, bendros praktikos formavimo, koordinavimo ir kontrolės funkcijos; 3) prokuratūros sistema pertvarkyta į dviejų lygių (ją sudaro Generalinė prokuratūra ir penkios teritorinės apygardų prokuratūros); 4) sukurta teritorinių prokuratūrų prokurorų specializacijos ir ikiteisminių tyrimų paskirstymo sistema, sudaranti sąlygas tikslingai kelti kvalifikaciją ir kaupti patirtį; 5) sumažinus vadovų pareigybių skaičių, padidintas eilinių prokurorų pareigybių skaičius; 6) įdiegta ilgalaikio ir trimečio strateginio planavimo sistema, kuri sudaro sąlygas kryptingiau planuoti prokuratūros veiklą, tikslingiau naudoti žmogiškuosius ir finansinius išteklius. Be to, nurodoma, kad, 2011–2012 metais optimizavus prokuratūros personalo funkcijas, prokuratūra išsiverčia su gerokai mažesniais asignavimais, o apylinkių prokurorams, tapusiems apygardų prokurorais, mokami didesni atlyginimai (atlyginimai taip pat buvo padidinti prokurorų padėjėjams) ir pan.

Kita vertus, ne visi prokurorai vertina šią reformą teigiamai. Pavyzdžiui, Prokurorų profesinės sąjungos 2011 m. birželio 17 d. kreipimesi⁶ į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Seimo pirmininkę ir Generalinį prokurorą dėl pastaruoju metu prokuratūroje vykstančių procesų pažymima, kad vyksta chaotiška sistemos reorganizacija (kurią kreipimosi autoriai vadina tik pertvarkos imitacija), prokuratūros darbuotojai yra nušalinti nuo problemų sprendimo, tarnybą prokuratūroje palieka didžiausią patirtį turintys prokurorai ir t. t. Vertinant reformos padarinius pažymima, kad prokuratūros veikla buvo dezorganizuota, struktūriniai jos vienetai išderinti, krito veiklos efektyvumas, smuko personalo motyvacija ir pan.⁷

Tokie skirtingi reformos vertinimai nėra netikėtas dalykas. Vykdamas teisines reformas, tiek teisininkų bendruomenėje, tiek tarp kitų piliečių dažnai išsiskiria dvi grupės – reformos šalininkai ir priešininkai⁸. Reformos nesėkmės gali būti susijusios su jos vykdytojų netikslia situacijos vertinimu, perdėtu įsitikinimu, kad žmonės pritaris reformos tikslams, bus pasirengę taikyti naujoves savo praktinėje veikloje, nesieks apeiti ar pakeisti siūlomų naujų taisyklių ir pan.⁹ Net tada, kai žmonės iš esmės pritaria pokyčiams, jie gali priešintis jų įgyvendinimui, jeigu tie pokyčiai pažeidžia nusistovėjusias elgesio

⁴ VILEIKIENĖ, E. Kriminalinės justicijos pareigūnų požiūris į savo profesiją. Pareigūnų darbo sąlygų ir kvalifikacijos vertinimas. 2009 [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vrm.lt/lit/Sociologiniai-tyrimai/248>>.

⁵ Lietuvos Respublikos prokuratūra [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. rugsėjo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/Prokuraturosptvarka/tabid/527/Default.aspx>>.

⁶ Kreipimasis į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Seimo pirmininkę ir Generalinį prokurorą [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. rugsėjo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.prokuroruprofsajunga.lt/images/stories/Dok/kreipimasis/2011-06-17_Kreipimasis.pdf>.

⁷ KASIULIS, S. Prokuratūros pertvarkos įtaka prokuratūros veiklos ir baudiamojo persekiojimo veiksmingumui. Pranešimas, skaitytas Lietuvos Respublikos prokuratūros 2013-02-22 kolegijos posėdyje [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.prokuroruprofsajunga.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=96:prokuratros-pertvarkos-taka-veiklos-ir-baudiamojo-persekiojimo-veiksmingumui&catid=3:skelbimai&Itemid=3>.

⁸ KOVALEV, N.; SULEYMEANOVA, G. New Kazakhstani quasi-jury system: Challenges, trends and reforms. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 2010, Vol. 38, p. 261–278.

⁹ SPOHN, C. The non-prosecution of human trafficking cases: An illustration of the challenges of implementing legal reforms. *Crime, Law and Social Change*, 2014 [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. sausio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://download.springer.com/static/pdf/458/art%253A10.1007%252Fs10611-013-9508-0.pdf?auth66=1390650202_6549178ce6771ad01a82779a41d8b832&ext=.pdf>.

normas ir / ar vertybes, taip pat kai reikia keisti įprastą tvarką. Yra autorių, kurie pažymi, kad vykdant reformas tenka susidurti su įvairiais sunkumais ir trukdžiais, tačiau didžiausias problemas dažniausiai sukelia įprastas žmonių galvojimo būdas ir nuolat taikomi įsitvirtinę elgesio modeliai¹⁰. Galima pridurti, kad prokurorų priešinimasis naujovėms gali būti susijęs su nerimu, kurį kelia situacijos neaiškumas ir sudėtingumas, informacijos ir mokymų trūkumas (pvz., kaip taikyti naujas taisykles), tai, kad nėra paskatų keistis arba jų neturima¹¹.

Mūsų žiniomis, iki šiol nebuvo atlikta tyrimų, siekiant atskleisti, kaip reformą vertina ne tik prokuratūros vadovybė, bet ir paskiri prokurorai, dirbantys skirtinguose šalies regionuose ir įvairiuose prokuratūros padaliniuose (apylinkių, apygardų prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje). Atsižvelgiant į tai, buvo iškeltas toks *tyrimo tikslas* – ištirti, kaip 2010–2012 metų reformą vertina visose šalies teritorinėse prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje dirbantys prokurorai.

1. Tiriamieji

Iš viso buvo apklausti 349 prokurorai, t. y. 44,3 proc. visų šalies prokurorų¹² (apklausa buvo vykdoma 2013 m. balandžio–birželio mėnesiais). Beveik trys ketvirtadaliai tiriamųjų (73,7 proc.) nurodė, kad dirba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ar Panevėžyje), likusieji 26,3 proc. dirbo kituose šalies miestuose. Dauguma apklaustų prokurorų (64,7 proc.) dirbo apylinkės prokuratūrose, šiek tiek daugiau kaip ketvirtadalis (26,4 proc.) – apygardos prokuratūrose ir mažiausia dalis (8,9 proc.) – Generalinėje prokuratūroje.

Tyrimo dalyvavo 189 vyrai (56,1 proc.) ir 148 moterys (43,9 proc.), 12 apklaustųjų savo lyties nenurodė. Nors vyrų, palyginti su moterimis, buvo šiek tiek daugiau visuose prokuratūros padaliniuose, tačiau lyginant skirtingų lyčių tiriamųjų pasiskirstymą Generalinėje prokuratūroje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose, statistiškai reikšmingo skirtumo¹³ nenustatyta. Apklaustų prokurorų amžius svyravo nuo 29 iki 61 metų (vidurkis 42,1 metai). Lyginant vyrų ir moterų amžių, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta, tačiau Generalinėje prokuratūroje dirbančių prokurorų amžius (vidurkis 46,66 metų) buvo daug didesnis už apygardos (vidurkis 42,82) ir apylinkės (vidurkis 41,19) prokuratūrose dirbančių prokurorų amžių ($H = 16,866$, $p < 0,001$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Atlikdami duomenų analizę, visus tiriamuosius suskirstėme į tris amžiaus grupes: a) 29–40 metų; b) 41–50 metų; c) 51–61 metų. Didžiausią tiriamųjų dalį sudarė 29–40 metų asmenys (47,5 proc.), mažesnę – 41–50 metų asmenys (38,8 proc.) ir mažiausią – 51–61 metų asmenys (13,7 proc.).

Tyrimo dalyvavusių prokurorų darbo stažas nuo 3 iki 36 metų (vidurkis 14,1 metai). Dirbantieji Generalinėje prokuratūroje turėjo didžiausią darbo stažą (vidurkis 19,9 metų), o apylinkės prokuratūroje – mažiausią (vidurkis 12,4 metų) (šis skirtumas statistiškai reikšmingas, $H = 57,886$, $p < 0,001$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Analizuojant duomenis, visi prokurorai suskirstyti į 4 darbo stažo grupes: 1) 1–5 metų; 2) 6–10 metų; 3) 11–15 metų ir 4) 16–36 metų. Dauguma apklaustų tiriamųjų (71,2 proc.) buvo vedę (ištekęjusios), daug mažesnę dalis – nevedę (netekėjusios) (11,9 proc.) arba išsiskyrę (-usios) (11 proc.), o mažiausiai tyrime dalyvavo asmenų, kurie gyveno nesusituokę (-usios) su partneriu (-e) (5,3 proc.), taip pat našlių (0,6 proc.).

¹⁰ QIAN, S. Value goals and institutional <...>, p. 38–54.

¹¹ SPOHN, C. The non-prosecution <...>.

¹² Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra. *Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 22 d. įsakymas Nr. I-23 dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. gegužės 7 d. įsakymo Nr. I-185 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros prokurorų pareigybių etatų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo.*

¹³ Detaliau apie taikomus statistinės analizės metodus ir kriterijus žiūrėti: ČEKANAČIUS, V.; MURAUŠKAS G. *Statistika ir jos taikymai*. I dalis. Vilnius: TEV, 2001; ČEKANAČIUS, V.; MURAUŠKAS G. *Statistika ir jos taikymai*. II dalis. Vilnius: TEV, 2002.

2. Įvertinimo būdai

Siekiant įvertinti tiriamųjų požiūrį į vykdomą reformą buvo sukurtas „Prokuratūros reformos“ klausimynas. Kuriant šį klausimyną, iš pradžių susitikta su septyniais ilgą laiką apylinkės, apygardos ir Generalinėje prokuratūroje dirbančiais prokurorais (jų darbo stažo prokuratūroje vidurkis – 15,29 metų). Šių susitikimų metu aiškintasi įvairūs vykdomos reformos aspektai. Remiantis pokalbių su minėtais prokurorais metu surinkta medžiaga, buvo kuriamas pradinis klausimyno teiginių sąrašas. Paskui šį teiginių sąrašą peržiūrėjo ilgametę darbo patirtį turintys prokurorai. Atsižvelgiant į jų pasiūlymus iš sąrašo buvo pašalinti teiginiai, kurie, vertintojų manymu, rodo nesvarbius reformos aspektus, patikslinti nepakankamai tiksliai suformuluoti teiginiai, taip pat sąrašas papildytas keliais naujais teiginiais (kurie gali būti svarbūs vertinant reformą).

Galiausiai buvo sukurtas pirminis „Prokuratūros reformos“ klausimyno variantas, kurį sudarė 44 teiginiai. Siekiant nustatyti klausimyno struktūrą ir teiginių tinkamumą, atlikta gautų duomenų tiriančioji faktorių analizė (taikytas principinių ašių metodas su *varimax* sukiniu). Tai, kad duomenys puikiai tinka faktorių analizei, rodo gautas Kaizerio, Mejerio ir Olkino rodiklis – 0,968 ir Bartleto testo sferiškumo kriterijus ($\chi^2 = 11486,409$, $p < 0,001$). Atlikus faktorių analizę, buvo išskirti 6 faktoriai, kurių tikrinė reikšmė didesnė už du. Jie paaiškina 65,958 proc. duomenų išsibarstymo. Visų teiginių faktorinės apkrovos viršija rekomenduojamą 0,4 ribą (svyruoja nuo 0,443 iki 0,785).

Analizuojant „Prokuratūros reformos“ klausimyno teiginius buvo atsižvelgiama į tokius svarbiausius momentus: 1) su kokia faktorine apkrova jie patenka į kiekvieną faktorių (tam tikras teiginys konkrečiam faktoriui priskirtas tada, kai jo faktorinė apkrova tame faktoriuje buvo didžiausia ir viršijo 0,4 ribą); 2) ar konkrečiam faktoriui priskirti teiginiai yra susiję pagal prasmę; 3) kiek teiginių sudaro konkretų faktorių (buvo paliekami tik tie faktoriai, kuriuos sudarė trys ir daugiau teiginių). Kadangi penktajam faktoriui buvo priskirti trys pagal prasmę nesusiję teiginiai, o šeštajam – tik du teiginiai, nuspręsta šiuos penkis teiginius iš klausimyno pašalinti. Tačiau net ir atsakius dviejų paskutinių faktorių, pasirinkti pirmieji keturi faktoriai paaiškina daugiau negu pusę (53,483 proc.) duomenų išsibarstymo. Taigi galutinį klausimyno variantą sudarė 39 teiginiai (juos vertinant buvo taikoma 7-ių balų skalė, kur „1“ reiškė „visiškai nesutinku“, o „7“ – „visiškai sutinku“), kurie buvo suskirstyti į keturias skales: „Teigiamų reformos padarinių“ (20 teiginių), „Neigiamų reformos padarinių“ (11 teiginių), „Reformos pokyčių“ (4 teiginiai) ir „Prisitaikėliškumo“ (4 teiginiai). Visų keturių klausimyno skalių vidinis patikimumas yra aukštas (Kronbacho α reikšmės svyruoja nuo 0,846 iki 0,962). Šie rezultatai rodo, kad klausimynas yra tinkamas tyrimams atlikti. Siekiant išsiaiškinti demografinius ir kitus tiriamųjų duomenis, jiems dar buvo pateikti 6 papildomi klausimai: apie lytį, amžių, šeimine padėtį, miestą, kuriame dirba, prokuratūros tipą (apylinkės, apygardos, Generalinė), taip pat darbo prokuratūroje stažą.

3. Tyrimo rezultatai

3.1. Tiriamųjų elgesio apibūdinimas naudojant įvairias klausimyno skales

Minėta, kad „Prokuratūros reformos“ klausimyno teiginiai buvo suskirstyti į keturias skales: „Teigiamų reformos padarinių“, „Neigiamų reformos padarinių“, „Reformos pokyčių“ ir „Prisitaikėliškumo“. Analizuojant gautus rezultatus visų pirma apskaičiuoti išskirtų skalių vertinimo vidurkiai (žr. 1 lentelę).

Gauti rezultatai rodo, kad, apklaustų tiriamųjų manymu, prokuratūros reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių („Teigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimo vidurkis – 2,70). Kitaip tariant, apklausti prokurorai nurodė, kad prognozuotų teigiamų reformos padarinių pasiekti nepavyko. Visų pirma jie pažymėjo, kad prokuratūros darbuotojams nebuvo pristatyti nei reformos tikslai, nei būdai, kuriais bus siekiama iškeltų tikslų; liko neaišku, kam reikalingas siūlomas prokurorų specializacijų

1 lentelė. „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo vidurkiai

Skalė	Minimalus vertinimas	Maksimalus vertinimas	Vertinimo vidurkis	Standartinis nuokrypis
Teigiamų reformos padarinių	1*	6,7	2,70	1,236
Neigiamų reformos padarinių	1	7	5,59	1,216
Reformos pokyčių	1	7	5,43	1,331
Prisitaikėliškumo	1	7	4,98	1,343

* – 1 – „visiškai nesutinku“, o 7 – „visiškai sutinku“

reglamentavimas arba kaip bus sudaroma prokurorų darbo krūvio skaičiavimo metodika. Prokurorai taip pat patvirtino, kad reforma nepanaikino jų darbo funkcijų dubliavimo, neleido optimaliai panaudoti turimų finansinių išteklių, neužtikrino tinkamo mikroklimato sistemoje dirbantiems žmonėms, neleido tolygiai paskirstyti prokurorų darbo krūvio bei nepadėjo prokuratūros sistemos veikloje atsakyti dvigubų standartų. Vertindami teigiamus reformos padarinius prokurorai nesutiko, kad, vykdant reformą, buvo taikomas sisteminis požiūris, apimantis prokuratūrą, policiją ir teismus, kad žmonės gali pasitikėti reformuota prokuratūros sistema (pastarojo teiginio vertinimo vidurkis 3,40) ir pan.

Kita vertus, prokurorai pripažino, kad, vykdant reformą, buvo labiau siekiama pasirodyti prieš kitas valstybės institucijas, visuomenę ir žiniasklaidą, o ne tobulinti prokuratūros sistemą („Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,59). Taigi vykdoma reforma, pasak apklaustųjų, sukėlė daug neigiamų padarinių: po reformos liko neaišku, kas už ką yra atsakingas, atsirado daugiau papildomo techninio darbo ir daug nežinomybės (bet niekas nepaaiškina, kodėl primami vieni ar kiti sprendimai), labai padidėjo prokurorų darbo krūvis, o nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis. Be to, prokurorai nurodė, kad, vykdant reformą, nebuvo atsižvelgta į racionalų turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimą ir pan.

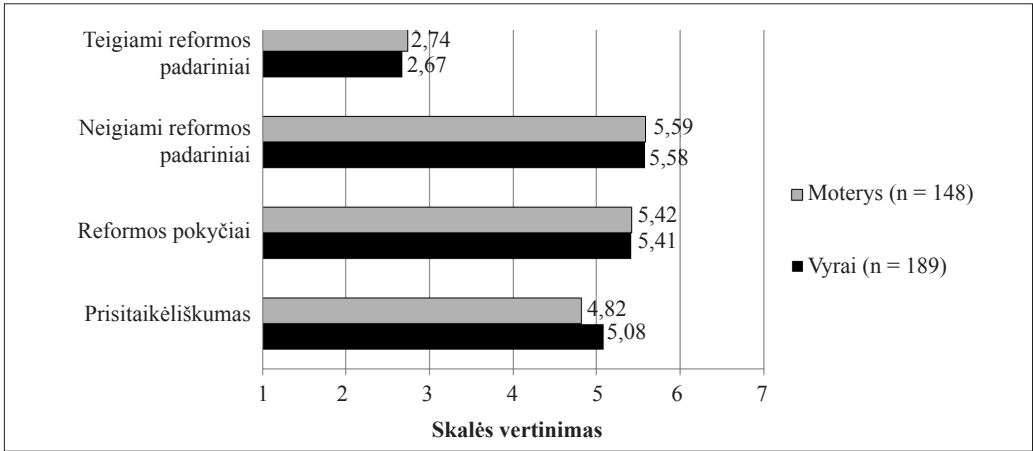
Svarbu pažymėti, kad tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą reformos teigiamų ir neigiamų padarinių vertinimo ryšį ($r = -0,785$, $p < 0,001$, skaičiuotas Pearson koreliacijos koeficientas). Kitaip tariant, jeigu tiriamieji nesutiko su teigiamais vykdomos reformos padariniais, jie buvo linkę pripažinti neigiamus jos padarinius. Toks „dvigubas“ reformos padarinių patvirtinimas padidina gautų rezultatų patikimumą.

Vertindami reformos pokyčius prokurorai nurodė, kad tiek Generalinė prokuratūra, tiek apygardos ir apylinkės prokuratūros pasikeitė struktūriškai, tačiau nesireformavo („Reformos pokyčių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,43). Apklausti prokurorai taip pat daugmaž pritarė teiginiui, kad „po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių“ (šio teiginio vertinimo vidurkis – 5,07).

Galiausiai prokurorai iš dalies sutiko, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą („Prisitaikėliškumo“ skalės vidurkis – 4,98). Taigi daugiau ar mažiau pripažįstama, kad, prasidėjus reformai, prokurorai bijo atvirai sakyti tai, ką mano (nes gali tapti reformos aukomis), kad į vadovaujančias pareigas Generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai, be to, reformos metu prokuratūrą paliko kvalifikuoti specialistai (jie pasitraukė, prasidėjus nelojalių prokurorų persekiojimui).

3.1.1. Moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau klausimyno skalių vertinimai analizuoti atsižvelgiant į tiriamųjų demografines charakteristikas, jų darbo patirtį ir darbo vietą. Iš pradžių palyginta, ar skiriasi moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 1 pav.).

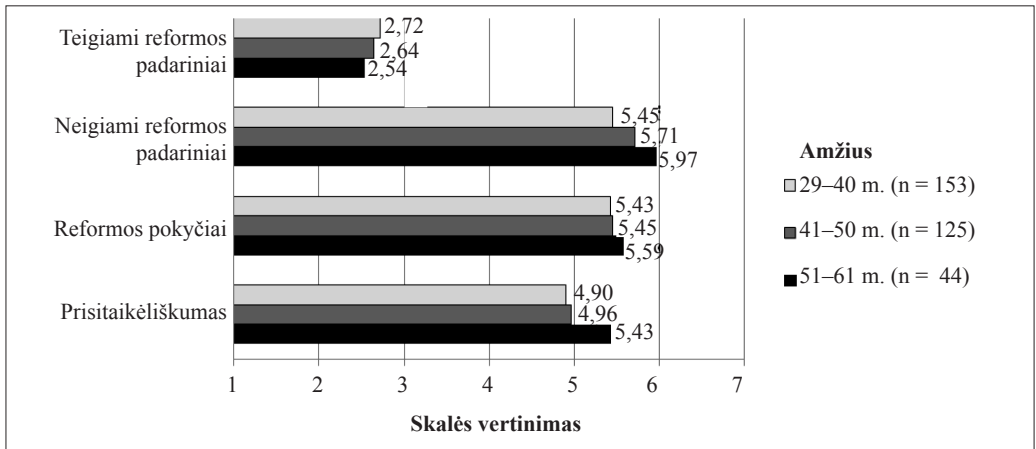

1 pav. Moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus gautus duomenis, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta: moterų ir vyrų klausimyno skalių vertinimai yra panašūs (taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Tiesa, galima pastebėti tendenciją, kad vyrai, palyginti su moterimis, linkę labiau pritarti tam, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (skalės vertinimo vidurkis atitinkamai yra 5,08 ir 4,82).

3.1.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Taip pat lyginta, ar skiriasi skirtingo amžiaus grupių (29–40 m., 41–50 m. ir 51–61 m.) tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 2 pav.).

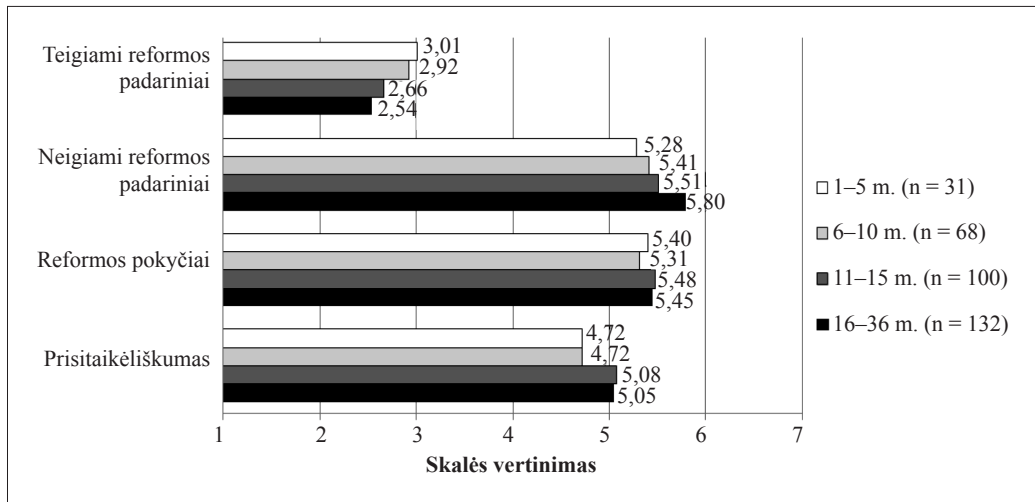
2 pav. Skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 7,955$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad vyriausios amžiaus

grupės tiriamieji (51–61 m.), palyginti su jaunesniais (29–40 m. ir 41–50 m.), yra daug labiau įsitikinę, jog vykdoma reforma sukėlė įvairių neigiamų padarinių (pvz., nežinomybę, darbo krūvio padidėjimą, sudėtingesnį nusikaltimų tyrimo organizavimą, netinkamą turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimą ir pan.). Be to, nustatytos tendencijos, kad vyriausios amžiaus grupės tiriamieji, palyginti su jaunesniais, taip pat labiau nepritaria prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, labiau pripažįsta, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, ir labiau sutinka, kad vykdoma prokuratūros sistemos reforma paskatino prisitaikėlišumą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

3.1.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizuoti skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimai (žr. 3 pav.).

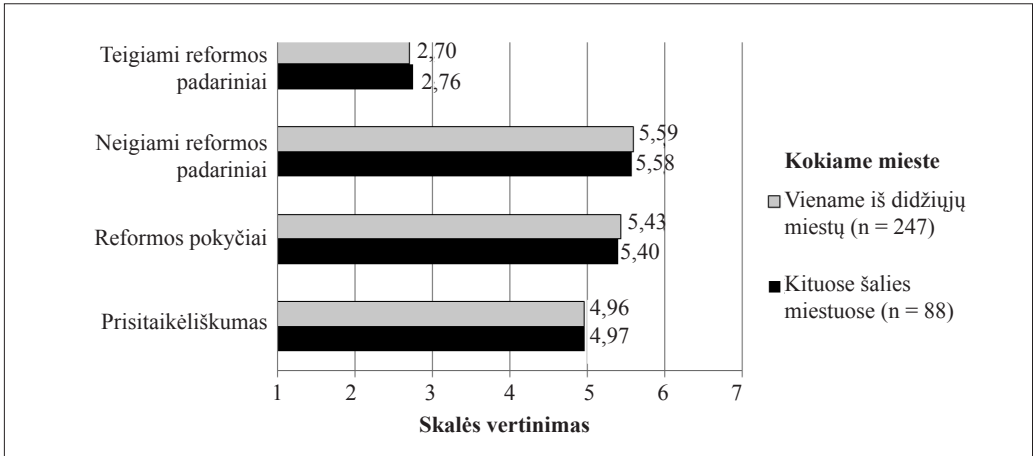

3 pav. Skirtingo darbo stažo tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėjus skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 8,579$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad didžiausią darbo stažą (16–36 m.) įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, yra daug labiau įsitikinę, jog vykdoma reforma sukėlė įvairių neigiamų padarinių (jų manymu, vykdamas reformą, buvo labiau siekiama pasirodyti prieš kitas valstybės institucijas, visuomenę ir žiniasklaidą, o ne tobulinti prokuratūros sistemą). Be to, didžiausią darbo stažą (16–36 m.) įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, labiau nepritarė prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, o įgiję 11–15 ir 16–36 metų darbo stažą, palyginti su turinčiais 1–5 ir 6–10 metų darbo stažą, labiau pripažino, kad prokuratūros sistemos reforma paskatino prisitaikėlišumą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

3.1.4. Tiriamųjų darbo vieta ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

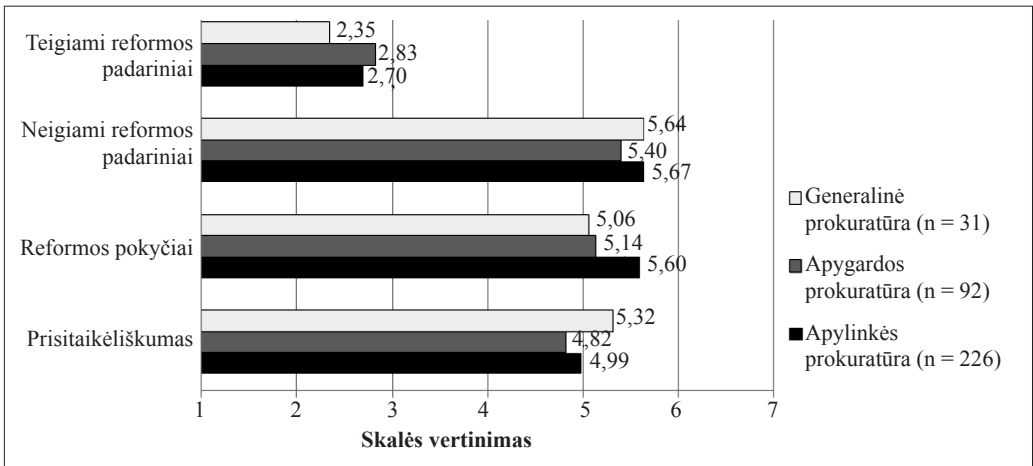
Pirmiausia palyginti prokurorų, dirbančių arba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), arba kituose šalies miestuose, „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimai (žr. 4 pav.).

4 pav. Miestas, kuriame dirba prokurorai, ir klausimyno skalių vertinimas

Gauti rezultatai atskleidė, kad, neatsižvelgiant į tai, ar prokurorai dirba viename iš didžiųjų šalies miestų, ar kituose miestuose, klausimyno skalių vertinimų vidurkiai yra panašūs (statistiškai reikšmingų skirtumų nenumatyta, taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Kitaip tariant, tiek didžiuosiuose, tiek kituose šalies miestuose dirbantys prokurorai buvo įsitikinę, kad reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių, bet paskatino įvairius neigiamus padarinius, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, be to, kad vykdoma reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą.

Toliau palyginta, kaip „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales vertina Generalinėje prokuratūroje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbantys tiriamieji (žr. 5 pav.).

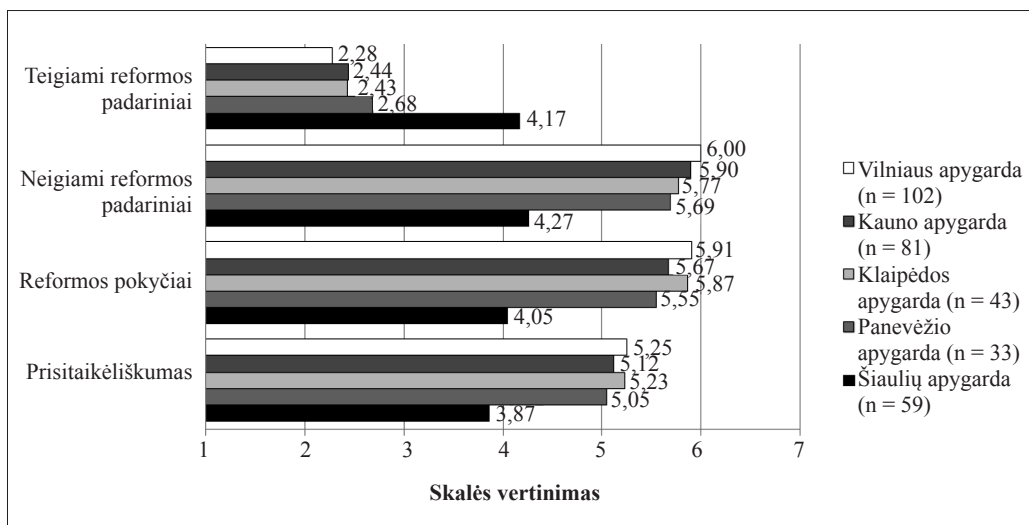
5 pav. Generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus Generalinėje prokuratūroje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Reformos pokyčių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 11,505$, $p < 0,01$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Pasirodo, kad tiriamieji, dirbantys apylinkės prokuratūrose, palyginti su dirbančiais Generalinėje prokuratūroje ar apygardos

prokuratūrose, buvo daug labiau įsitikinę, kad prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių. Kartu buvo atskleistos šios tendencijos: a) Generalinėje prokuratūroje dirbantys tiriamieji, palyginti su dirbančiais apygardos ir apylinkės prokuratūrose, labiau nepritaria prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, taip pat labiau pripažįsta, kad prokuratūros sistemos reforma paskatino prisitaikėliškumą; b) apylinkės prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje dirbantys tiriamieji, palyginti su dirbančiais apygardos prokuratūrose, labiau pripažįsta neigiamus reformos padarinius (tačiau šie skirtumai nėra statistškai reikšmingi).

Atsižvelgiant į tai, kad Generalinėje prokuratūroje, palyginti su apygardos ir apylinkės prokuratūromis, dirbančiųjų prokurorų amžius ir ypač darbo stažas yra daug didesnis, galima kelti prielaidą, jog Generalinėje prokuratūroje (palyginti su apygardos ir apylinkės prokuratūrų) dirbančių prokurorų didesnis nepritarimas prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams ir įsitikinimas, kad vykdoma reforma paskatino prokuratūros sistemoje prisitaikėliškumą, gali būti susijęs su jų darbo stažu (iš dalies ir su amžiumi).

Galiausiai palyginti „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimai, atsižvelgiant į tai, kurioje apygardoje (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių) dirba tiriamieji (žr. 6 pav.).

6 pav. Skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėjus skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų atsakymus, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($H = 72,339$, $p < 0,001$); 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($H = 67,348$, $p < 0,001$); 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 60,147$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($H = 38,031$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Klausimyno skalių vertinimų skirtumus lėmė tai, kad labiausiai iš visų išsiskyrė Šiaulių apygardoje dirbančių tiriamųjų vertinimai. Gauti rezultatai rodo, kad Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais visose kitose apygardose, daug palankiau vertina visus reformos aspektus. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai įžvelgia minimalius teigiamus reformos padarinius („Teigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,17), minimaliai pripažįsta neigiamus reformos padarinius („Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,27), visiškai minimaliai sutinka, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių („Reformos pokyčių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,05) ir iš dalies nesutinka, kad prokuratūros sistemos reforma skatino prisitaikėliškumą („Prisitaikėliškumo“ skalės vertinimų vidur-

kis – 3,87). O prokurorai, dirbantys Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, neįžvelgia jokių teigiamų reformos padarinių, pripažįsta neigiamus reformos padarinius, mano, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, bei daugmaž sutinka, jog reforma paskatino prokuratūros sistemoje prisitaikėliškumą.

Remiantis gautais tyrimo rezultatais sunku paaiškinti, kodėl Šiaulių apygardoje dirbančių tiriamųjų nuomonė taip skiriasi nuo kitose apygardose dirbančių prokurorų vertinimų. Juolab kad skirtingose apygardose dirbančių prokurorų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ($\chi^2 = 9,310$, $p = 0,317$) ar darbo stažą ($\chi^2 = 16,923$, $p = 0,153$) statistiškai reikšmingai nesiskiria. Gautus skirtumus, matyt, nulėmė kiti veiksniai, kuriems atskleisti reikėtų atlikti papildomus tyrimus.

3.2. Sprendimo, ar po reformos įvyko esminių prokuratūros sistemos pokyčių, prognozė

Pildydami „Prokuratūros reformos“ klausimą, tiriamieji turėjo atsakyti, ar jie sutinka su teiginiu, kad „Po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių“. Siekiant prognozuoti šį prokurorų atsakymą, tiriamieji suskirstyti į dvi grupes: 1) tuos, kurie sutiko su šiuo teiginiu (į pirmą grupę sujungti tiriamieji, kurie rinkosi tokius atsakymų variantus: „sutinku iš dalies“, „didžiąja dalimi sutinku“ ir „visiškai sutinku“); b) tuos, kurie nesutiko su minėtu teiginiu (antrai grupei priskirti tiriamieji, kurie rinkosi tokius atsakymų variantus: „iš dalies nesutinku“, „didžiąja dalimi nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“). Tiriamieji, kurie buvo neapsisprendę (rinkosi atsakymo variantą „nei sutinku, nei nesutinku“), į prognozės modelį neįtraukti.

Siekiant prognozuoti prokurorų ($n = 298$) pritarimą šiam teiginiui, atlikta dvinarė logistinė duomenų regresija. Pabandyta nustatyti, ar kintamieji „tiriamąjį lytį“, „tiriamąjį amžių“ (amžiaus kategorijos: 29–40 m., 41–50 m. ir 51–61 m.), „šeiminė padėtis“ (tiriamieji, kurie buvo nevedę / netekęjusios, išsiskyrę (-usios) ir našliai (-ės), sujungti į grupę „gyvena vienas“, o tiriamuosius, kurie gyvena su partnere (-iu) nesusituokę (-usios), taip pat buvo vedę / ištekęjusios – į grupę „gyvena su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu)“, „darbo vieta“ (dirba Generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje), „miestas, kuriame dirba“ (ar dirba viename iš didžiųjų šalies miestų, ar kituose miestuose), „apygarda“ (dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių apygardoje), „darbo stažas“ (darbo stažo kategorijos: 1–5 m., 6–10 m., 11–15 m. ir 16–36 m.) ir „patiriamo streso stiprumas“¹⁴ („Specifinių vidinių stresorių“, „Bendrų vidinių stresorių“, „Išorinių stresorių“ ir „Konfliktiškų santykių“ skalių vertinimai) leidžia apibūdinti tiriamųjų pritarimą / nepritarimą minėtam teiginiui. Kadangi tiriamųjų amžius ir darbo stažas yra susiję, sudarant logistinės regresijos modelį, nurodyta šių kintamųjų sąveika.

Sudarytas logistinės regresijos modelis duomenims tinka pakankamai: $\chi^2 = 53,408$ ($p < 0,001$); Kokso ir Snelo determinacijos koeficientas $R^2 = 0,206$; Nagelkerkės determinacijos koeficientas $R^2 = 0,329$; Hosmerio ir Lemešou chi kvadrato reikšmė 15,986 ($p = 0,043$). Siekiant patikrinti, ar modelyje nėra išskirčių, patikrintos Kuko mato ir DFB rodiklių reikšmės. Nustatyta, kad maksimali Kuko mato reikšmė $1,26149 > 1$; visos DFB reikšmės neviršija vieneto (išskyrus $DFB6_2 = 1,75166$), o tai rodo, kad sudarytame modelyje yra išskirčių. Siekiant patobulinti sudarytą modelį, iš prognozės pašalintas vienas kintamasis – tiriamąjį amžius ir darbo stažo sąveika (nes keli tiriamieji yra vyresnio amžiaus, tačiau turi nedidelį darbo prokuratūroje stažą, todėl iš kitų tiriamųjų išsiskiria; be to, Voldo kriterijaus p reikšmės parodė, kad tiriamąjį amžius ir darbo stažo sąveika nėra reikšmingas kintamasis sprendimo prognozei).

¹⁴ Šio tyrimo metu taip pat buvo vertinamas prokurorų patiriamas stresas, kurį sukelia įvairios situacijos (susijusios su prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, taip pat konfliktiškais santykiais su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis).

Patobulintas logistinės regresijos modelis duomenims tinka: $\chi^2 = 52,134$ ($p < 0,001$); Kokso ir Snelo determinacijos koeficientas $R^2 = 0,193$; Nagelkerkės determinacijos koeficientas $R^2 = 0,303$; Hosmerio ir Lemešou chi kvadrato reikšmė 9,614 ($p = 0,293$). Siekiant patikrinti, ar modelyje nėra išskirčių, patikrintos Kuko mato ir DFB rodiklių reikšmės. Nustatyta, kad maksimali Kuko mato reikšmė $0,92035 < 1$; visos DFB rodiklių reikšmės neviršija vieneto (o tai rodo, kad sudarytame modelyje išskirčių nėra).

Taikant modelį imties duomenims, teisingai klasifikuota 38 proc. prokurorų, kurie nesutiko su teiginiu, kad po reformos prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių, ir 94,8 proc. prokurorų, kurie su minėtu teiginiu sutiko (iš viso teisingai klasifikuota 83,1 proc. imties tiriamųjų).

Nors dauguma rodiklių rodė neblogą modelio tinkamumą duomenims, tačiau klasifikacinėje lentelėje pateikta informacija, kaip gerai pavyksta atspėti prokuroro pasirinktą atsakymą, rodo, kad teisingai buvo atpažinta tik 38 proc. prokurorų, kurie nepritarė minėtam teiginiui. Tokius tiriamųjų suklasifikavimo procentus galėjo lemti tai, kad didžioji dalis apklaustųjų ($n = 234$), vertindami po reformos įvykusius prokuratūros sistemos pokyčius, rinkosi pritarimą minėtam teiginiui (t. y. sutiko, kad jokių esminių pokyčių neįvyko). Todėl, siekiant patobulinti sudarytą logistinės regresijos modelį, ateityje būtų tikslinga padidinti tiriamųjų, kurie pritaria, kad vykdoma reforma paskatino esminius prokuratūros sistemos pokyčius, skaičių.

Voldo kriterijaus p reikšmės parodė, kad, prognozuojant prokuroro atsakymą (jis sutinka ar nesutinka, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių), statistiškai reikšmingi yra tik trys kintamieji: „tiriamąjį lytis“ ($p < 0,01$; koeficiento B reikšmė $-1,908$), „apygarda“ („apygarda (1)“ $p < 0,001$, koeficiento B reikšmė $2,117$; „apygarda (2)“ $p < 0,01$, koeficiento B reikšmė $1,786$; „apygarda (3)“ $p < 0,01$, koeficiento B reikšmė $1,866$; „apygarda (4)“ $p < 0,05$, koeficiento B reikšmė $2,189$) ir „Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimas ($p < 0,05$; koeficiento B reikšmė $0,185$).

Galimybių santykis kintamajam „tiriamąjį lytis“ yra lygus $0,333$ (95 proc. pasikliautinis intervalas $[0,148; 0,751]$). Tai reiškia, kad jei prokuroras yra vyras, didėja tikimybė, jog bus nesutinkama su nurodytu teiginiu.

Lyginant Šiaulių ir kitose apygardose dirbančių prokurorų vertinimus nustatyta, kad: 1) darbas Vilniaus apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 8,303 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[2,893; 23,830]$); 2) darbas Kauno apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 5,963 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[2,136; 16,649]$); 3) darbas Klaipėdos apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 6,464 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[1,811; 23,068]$); 4) darbas Panevėžio apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 8,929 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[1,654; 48,197]$). Vadinas, jeigu prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis nepritaris minėtam teiginiui (o Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose dirbantys prokurorai bus linkę sutikti, kad po reformos prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių).

Galiausiai sudarytas prognostinis modelis atskleidė, kad, prognozuojant prokuroro atsakymą (jis sutinka ar nesutinka, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių), yra reikšmingas „Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimas – galimybių santykis šiam kintamajam yra $1,204$ (95 proc. pasikliautinis intervalas $[1,000; 1,449]$). Tai reiškia, kad kuo stipresnį stresą prokurorui sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai, tuo labiau jis bus linkęs pritarti minėtam teiginiui (t. y. kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių).

Nepaisant to, kad sudarytas modelis tobulintinas, buvo atskleisti trys svarbūs momentai. Pirma, nustatyta, kad prokuroro lytis gali padėti prognozuoti jo atsakymą: gauti rezultatai atskleidė, kad didesnė tikimybė, jog bus pasirinktas vienas iš nesutikimo su nurodytu teiginiu variantų („iš dalies ne-

sutinku“, „didžiąja dalimi nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“), yra tada, kai prokuroras vyras. Galima teigti, kad prokurorai vyrai labiau linkę nesutikti, jog po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių. Antra, logistinės regresijos modelis atskleidė, kad jeigu prokuroras dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, tada tikimybė, kad jis pritaris teiginiui, jog po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, yra didesnė. O jeigu prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis minėtam teiginiui nepritaris. Trečia, nustatyta, kad patiriamas stresas (kurį sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai) yra reikšmingas veiksnys, prognozuojant prokuratūros reformos vertinimus: kuo stipresnį stresą patiria prokuroras, tuo labiau jis bus linkęs sutikti, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių. Todėl, siekiant, kad prokurorai pritarėtų vykdomiems pokyčiams, nereikėtų ignoruoti jų patiriamo streso, kuris gali būti vienas iš svarbių veiksnių, skatinančių priešinimąsi pokyčiams.

Išvados

1. Tyrimo dalyviai prokuratūros reformą vertina neigiamai. Galima išskirti keletą svarbiausių šio vertinimo aspektų:
 - 1.1. reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių (pvz., nepanaikino prokurorų darbo funkcijų dubliavimo, neleido optimaliai panaudoti turimų finansinių išteklių, neužtikrino tinkamo mikroklimato sistemoje dirbantiems žmonėms ir pan.);
 - 1.2. reforma paskatino įvairius neigiamus padarinius (pvz., tapo neaišku, kas už ką yra atsakingas, labai padidėjo prokurorų darbo krūvis, nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis ir pan.);
 - 1.3. reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (pvz., prasidėjus reformai, prokurorai ėmė bijoti atvirai sakyti tai, ką mano, į vadovaujančias pareigas Generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai ir pan.);
 - 1.4. po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių (pvz., Generalinė prokuratūra, apygardos ir apylinkės prokuratūros pasikeitė struktūriškai, bet nesireformavo).
2. Prokuratūros reformos vertinimai yra susiję su:
 - 2.1. apklaustų prokurorų amžiumi (51–61 m. tiriamieji, palyginti su jaunesniais, yra daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairių neigiamų padarinių);
 - 2.2. darbo prokuratūroje stažu (16–36 m. darbo stažą įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnį darbo stažą, yra daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairių neigiamų padarinių);
 - 2.3. prokuratūros tipu (tiriamieji, dirbantys apylinkės prokuratūroje, palyginti su dirbančiais Generalinėje arba apygardos prokuratūroje, daug labiau įsitikinę, kad prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių);
 - 2.4. priklausymu skirtingoms teritorinėms apygardoms (Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug palankiau vertino visus reformos aspektus).
3. Prokuratūros reformos vertinimai nėra susiję su tiriamųjų lytimi, taip pat miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (tiek moterys ir vyrai, tiek didžiuosiuose ir kituose šalies miestuose dirbantys prokurorai įvairius reformos aspektus vertino panašiai).
4. Logistinė duomenų regresija atskleidė tris svarbius momentus:
 - 4.1. prognozuoti prokuroro pritarimą / nepritarimą teiginiui, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, gali padėti jo lytis (didesnė tikimybė, jog bus pasirinktas nesutikimas su nurodytu teiginiu, yra tada, kai prokuroras vyras);

- 4.2. jeigu prokuroras dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, tada tikimybė, kad jis pritaras teiginiui, jog po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, yra didesnė (o jei prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis minėtam teiginiui nepritaras);
- 4.3. patiriamas stresas (kurį sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai) yra reikšmingas veiksnys, prognozuojant prokuratūros reformos vertinimus (kuo stipresnį stresą patiria prokuroras, tuo labiau jis bus linkęs sutikti, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių).

LITERATŪRA

1. ADAMS, D. Reforming the Crown prosecution service. *Policy Studies*, 1998, Vol. 19, p. 223–227.
2. KOVALEV, N.; SULEYMENOVA, G. New Kazakhstani quasi-jury system: Challenges, trends and reforms. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 2010, Vol. 38, p. 261–278.
3. MACDONALD, K. Building a modern prosecuting authority. *International Review of Law, Computers & Technology*, 2008, Vol. 22, p. 7–16.
4. QIAN, S. Value goals and institutional framework for the establishment of administrative public prosecution in China. *Social Sciences in China*, 2012, Vol. XXXIII, p. 38–54.
5. SADEK, M. T. The public prosecutor's office and legal change in Brazil. *IDS Bulletin*, 2001, Vol. 32, p. 65–73.
6. SPOHN, C. The non-prosecution of human trafficking cases: An illustration of the challenges of implementing legal reforms. *Crime, Law and Social Change*, 2014 [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. sausio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://download.springer.com/static/pdf/458/art%253A10.1007%252Fs10611-013-9508-0.pdf?auth66=1390650202_6549178ce6771ad01a82779a41d8b832&ext=.pdf>.
7. VILEIKIENĖ, E. Kriminalinės justicijos pareigūnų požiūris į savo profesiją. Pareigūnų darbo sąlygų ir kvalifikacijos vertinimas. 2009 [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vrm.lt/lit/Sociologiniai-tyrimai/248>>.

PUBLIC PROSECUTORS' ATTITUDE TOWARDS THE REFORMATION OF PROSECUTION SERVICE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Gintautas Valickas, Kristina Vanagaitė

S u m m a r y

The article analyses how the prosecutors (n = 349) of different Lithuanian regions and various divisions (regional, district and Prosecutor General's Office) assess the reformation of prosecution service in the years 2010–2012. The participants completed the "Reformation of prosecution service" questionnaire developed by us. The obtained results have shown that prosecutors' evaluations of the prosecution service reformation was negative: in their estimation the reform didn't stimulate any positive effects, created various unfavourable results, after reformation didn't occurred any essential changes in prosecution service, etc.

Furthermore, evaluations of our subjects were related with age, previous work experience in the prosecution service, division of the service (regional, district and Prosecutor General's Office), as well as the dependence to different district services (on the other hand, evaluations of our subjects were not related with sex and size of city or town where they were working). The worked out logistic regression model showed that sex of prosecutors', dependence to different district services and experienced stress (which is caused by various organizational and management dimensions of prosecution service) may help to forecast approval or disapproval to the proposition that after reformation didn't occurred any essential changes in prosecution service.

Įteikta 2013 m. lapkričio 20 d.

Priimta publikuoti 2014 m. vasario 19 d.